

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35243)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Yılmaz AKÇİL
Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN
Başvurucu : Mustafa ERDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yakalama esnasında ve gözaltında kolluk görevlilerinin fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddet niteliğindeki eylemlerine maruz kalınması ve bu olaylarla ilgili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

3. 29/3/2018 tarihinde Kosova'da gözaltına alınarak Türk kamu görevlilerine teslim edilen başvuru, aynı gün Türkiye'ye getirilmiş ve gözaltına alınmıştır. Resmî kayıtlara göre başvuru 31/3/2018 ve 1/4/2018 tarihlerinde müdafii ile görüşmüştür. İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 11/4/2018 tarihli kararı ile tutuklanan başvuru hakkında gözaltında alıkonulduğu süre boyunca düzenlenen, ilki 29/3/2018 sonuncusu 10/4/2018 tarihli olan on ayrı genel adli muayene raporunda darp ve cebir izine rastlanmadığı tespit edilmiştir.

4. Başvurucu; İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) hitaben yazdığı 29/8/2019 tarihli dilekçeyle, gözaltına alınması sürecinde ve gözaltında tutulduğu sürede kendisine karşı fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddet niteliğinde eylemlerde bulunan kolluk görevlilerinin cezalandırılmasını talep etmiştir. 29/3/2018 tarihinde ailesiyle ikamet ettiği Kosova'da gözaltına alındığını beyan eden başvuru, havaalanında teslim edildiği Türk yetkililerin cüzdan ve telefonuna zorla el koyduğunu, hukuka aykırı şekilde alıkonulduğunu, bindirildiği uçağın girişinde bekleyen görevlinin ağzını ve gözlerini bağladıktan sonra başına çuval geçirip "*Dediklerimi yap yoksa deşerim.*" dediğini, uçakta kamu görevlilerinin hakaretlerine maruz kaldığını, elleri arkasından kelepçeli olarak uzun süre bekletildiğini ileri sürmüştür. Uçaktan indirildikten sonra çekilen fotoğraflarının basın ve yayın organlarıyla paylaşıldığını belirten başvuru; alıkonulduğu nezarethanede kendisine su verilmediğini, iki kişilik odada dört beş kişi tutulduğunu, ışığın sürekli açık tutulması nedeniyle uyuma

problemi yaşadığını da ifade etmiştir. Ayrıca muayene edilmek için kelepçeli olarak her gün yaklaşık on dakika kadar yürütüldüğünü dile getirmiş; nezarethanede kaldığı sürede bir görevlinin belirli şekilde ifade vermesi için iki üç kez telkinde bulunduğunu da iddia etmiştir.

5. Başsavcılık 11/9/2019 tarihinde İstanbul Valiliğinden (Valilik) *ilgili kolluk görevlileri* hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesi talebinde bulunmuştur.

6. Valilik 30/12/2019 tarihinde kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Valilik kararında 29/3/2018 tarihinde gözaltına alınan başvurunun 31/3/2018 ve 1/4/2018 tarihlerinde müdafii ile görüştüğü ve gözaltında bulunduğu sürede düzenlenen genel adli muayene raporlarına göre vücudunda darp ve cebir izi bulunmadığının tespit edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Valilik, resmî kayıtlara göre başvurunun yalnızca sağlık muayenesi için nezarethaneden çıkarıldığını, genel uygulamaya göre gözaltındaki kişilerin sağlık muayenesine araçla götürülüp getirildiklerini, başvurunun ayrı ve özel bir uygulamaya tabi tutulduğuna dair bir belge ya da bilgiye ulaşamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak Valilik şikâyetin kötü muamele iddiasının araştırılması için gerekli bilgiyi içermediğini ve soyut nitelikte olduğunu değerlendirmiştir.

7. Başsavcılık söz konusu karara itiraz etmemiştir. Başvurucunun karara karşı itirazını inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 16/9/2020 tarihinde "...yapılan ön inceleme sonucunda, soruşturma izni verilmeyen ilgililer hakkında hazırlık soruşturması yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya muhteviyatı itibarıyla mevcut olmadığı anlaşıldığı..." gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

8. Bölge Adliye Mahkemesinin kararını 7/10/2020 tarihinde tebliğ alan başvuru 2/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başsavcılık, Valiliğin soruşturma izni vermemesi ve Bölge Adliye Mahkemesinin itirazın reddi kararlarına dayanarak 5/1/2021 tarihinde soruşturma dosyasının işleminden kaldırılmasına karar vermiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yakalama Anında ve Gözaltında Kamu Görevlilerinin Eylemleri Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; şikâyet dilekçesindeki anlatımını (bkz. § 4) tekrarlayarak Kosova'da yakalandığında, Türkiye'ye getirildiği uçakta ve Türkiye'de gözaltında tutulduğu süre içinde kolluk görevlilerinin fiziksel, sözlü ve psikolojik şiddet niteliğindeki eylemlerine maruz kaldığını, siyasilerin kendisinin yakalanması ile ilgili olarak kullandıkları "*paketleme*" ifadesinin aşağılayıcı nitelikte olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Millî İstihbarat Teşkilatında görevli memurlardan da şikâyetçi olmasına rağmen sadece polis memurları hakkında işlem yapıldığını, soruşturma izni verilmemesi nedeniyle maruz kaldığı kötü muamele eylemlerinin soruşturulmadığını da belirtmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurunun gözaltındayken iki kez müdafii ile görüştüğü vurgulanarak dikkat ve özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, yaklaşık 1 yıl 5 ay sonra suç duyurusunda bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları tekrarlamıştır.

13. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleyle uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (*Beyza Metin*, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

14. Somut olayda başvuru, Kosova'da yakalanması esnasında, Türkiye'ye getirilirken ve Türkiye'de gözaltında alıkonulduğu süre içinde kötü muameleyle maruz kaldığını ileri sürmüştür. Buna rağmen gözaltındayken müdafii ile iki kez görüşen ve Hâkimlikçe sorgusu yapılan başvurunun bu aşamalarda kötü muamele iddialarını dile getirdiğine dair bir açıklaması yoktur. Başvurunun yaşandığını iddia ettiği olayların üstünden yaklaşık 1 yıl 5 ay geçtikten sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu görülmüştür (bkz. §§ 3, 4). Ayrıca yakalandığı andan tutuklandığı ana kadar hakkında düzenlenen on ayrı genel adli muayene raporunda da başvurunun vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığı tespit edilmiştir. Hakkında düzenlenen raporların gerçekliğine ya da güvenilirliğine karşı herhangi bir itirazı bulunmayan başvuru, kötü muamelede bulunduğunu iddia ettiği kamu görevlilerinin tespitine yarayabilecek herhangi bir bilgi ya da belge de paylaşmamıştır. Buna ek olarak dosya kapsamında başvurunun sözlü ve psikolojik şiddet iddialarını destekleyen bir veri de yoktur. Tüm bu tespitlere göre başvurunun kötü muameleyle maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Uluslararası hukuka aykırı şekilde Türkiye'ye getirilmesine bağlı olarak haksız şekilde tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *Hikmet Kopar ve diğerleri* ([GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72) *Hidayet Karaca* ([GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64) ve *İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya*, (B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47), gözaltında tutma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *Nebahat Baysal Gül*, (B. No: 2016/14634, 28/5/2019, §§ 17-31) ve *Tuncay Gürsen*, (B. No: 2016/35379, 15/1/2020, §§ 17-23), şüphelinin eşyasına hukuka aykırı şekilde elkonulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *Nuray Işık* (B. No: 2014/7561, 28/9/2016), *Sinan Aydın Aygün* (2)

(B. No: 2014/922, 16/6/2016) ve *Mehmet Ali Aslan* (B. No: 2013/2429, 30/3/2016) kararları doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir. Öte yandan müdafî yardımından yararlanma ve suçlamayı (isnadı) öğrenme hakkının ihlal edildiği iddialarının *mükerrer başvuru olması* (Başvurucunun 2022/44247 numaralı bireysel başvuru dosyasında diğer ihlal iddiaları kapsamında incelenmiştir) nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yakalama anında ve gözaltındayken kamu görevlilerinin eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği ile mülkiyet hakkı ve gözaltında tutma koşullarının yetersizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Müdafî yardımından yararlanma ve suçlamayı (isnadı) öğrenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların *mükerrer başvuru olması* nedeniyle REDDİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurusunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.